

Från Tusen sjöars till Djupa skogars Land

kolonisationen av
Orsa Finnmark

Kristin Karlsson
Essä i skogshistoria
vt 1998

Vad är Orsa finnmark?

Orsa är namnet på en vackert belägen dalaort vid en sjö med samma namn. Runt Orsasjön är marken bördig, och här har svensk bebyggelse funnits ända sedan stenåldern (Boëthius 1950). De kargare skogarna nordväst om Orsa var däremot länge obefolkade områden, ända tills de koloniserades av invandrande finnar under en tidsperiod som sträcker sig ungefär mellan 1600- och 1800-talen. Och det var sannerligen inget fruktbart paradiset som väntade de första nybyggarna. Området utgörs nästan uteslutande av magra moränmarker (Andersson och Hesselman 1908) och terrängen är dessutom eländigt blockig och oländig, åtminstone om man får tro en gammal reseberättelse från trakten som skrevs av Carl Axel Gottlund, en finskättad student som år 1817 företog en lång resa med avsikt att dokumentera finnbygderna. Han beskriver i sina dagboksanteckningar några av vägarna han passerade:

“Jag vet mig hvarken förr eller sednare hafva sett mera stenar sammanfösta (...) Man gick som om man haft att gå öfver ofanteliga sten rösen, der foten som icke nådde marken, ofta var på vägen att afbrytas mellan klippor och klyftor; på hvilka föröfrigt intet tecken till väg syntes”

(Gottlund 1931)

Man kan inte låta bli att undra vad det var som fick dessa första finska nybyggare att ta farväl av sitt Tusen Sjöars Land och bege sig hit ut i de magra och svår-tillgängliga obygderna för att starta ett nytt liv. Jag vill med min uppsats försöka ge en bild av hur kolonisationen började, varifrån de kom och varför de överhuvudtaget flyttade från sitt land och hamnade där de gjorde. Dessutom vill jag beröra hur de med sin särpräglade kultur påverkade omgivningarna. Det ditintills orörda landskapet omdanades otvivelaktigt dit de kom, inte minst till följd av det omfattande svedjebruk som utmärkte de koloniserande skogsfinnarna, men man undrar då också gärna hur och i vilken grad. En annan följdfråga blir hur detta förfarande påverkade invandrarnas relationer till de sedan tidigare bofasta i närområdet.

Finnarna i Sverige - ursprung och folkvandring

Människor har naturligt nog flyttat över gränsen mellan Sverige och Finland vid åtskilliga tillfällen under historiens gång. I den västliga riktningen har det vanligtvis skett från Finlands västra delar till de centrala delarna av Sverige, där man fick arbete inom jordbruket eller gruvnäringen. Invandringen till de mellansvenska skogsområden som går under benämningen finnmarker var däremot speciell på så vis att den istället hade sina rötter i de sydostliga delarna av Finland, Savolax kallat. (Tarkiainen 1990).

Savolaxarna kom naturligtvis inte raka vägen från sydostligaste Finland till skogarna kring Orsa, utan expansionen skedde mer eller mindre stegvis. Det finns flera aspekter på vad som kunde varit orsak till varför de över huvud taget började röra på sig.

Grunden till rörelsen kan härledas bakåt ända till medeltiden. Finland hade i motsats till större delen av det övriga Europa en befolkningsökning under den senare delen av medeltiden, vilket medförde att folk sökte sig från de mer tätbefolkade områdena som södra Savolax mot de inre delarna av Finland, som tidigare bara utnyttjats som jakt- och fiskemarkar (Bladh 1995). En annan mer direkt orsak kan ha varit en satsning på krigsmakten, som gjorde att allmogen tvingades utföra dagsverken på uppbyggandet av en försvarsborg, Nyslott, i sydöstra Finland. Man flydde helt sonika från arbetsplikten (Tarkiainen 1990). Skattepolitiken gjorde också sitt till. Från och med Gusav Vasa drevs en stark linje som gick ut på att främja nykolonisation av outnyttjade skogsmarker, för att på sikt kunna driva in mer skatt till den svenska staten som vid den här tiden även innefattade Finland. Upp till sex skattefria år gavs åt dem som var villiga att ta upp nytt obrukat land. En grundläggande förutsättning för att skogsmarkerna skulle kunna koloniserats var dock att en ny form av svedjeråg hade gjort sitt intåg. Den nya rågtypen kunde till skillnad från de tidigare växa bra i svedjor på barrskogsmarker, och möjliggjorde sålunda att man kunde få goda skördar även i de granrika skogarna i Finlands inland utan att vara beroende av svedjande av lövskog (Tarkiainen 1990).

Savolaxarna, som var det folk som i störst utsträckning flyttade, fortsatte sin expansion åt alla väderstreck och tog sig så småningom även över Östersjön. Man kan urskilja tre primära kolonisationsområden, varav ett är norra Gästrikland, och av de finnar som landsteg i Gävle spred sig en del via Gästrikland runt sekelskiftet 1600 vidare till gränstrakterna för Gästrikland, Dalarna och Hälsingland - det vill säga till det som kallas Orsa finnmark (Bladh 1995). Det första torpebrevet som skrevs ut, sägs ha varit åt en finne i Loos år 1614, medan det äldsta som fortfarande finns bevarat i form av avskrifter utfärdades år 1618 (Gothe 1950). Endast en handfull sådana dokument är dock kända.

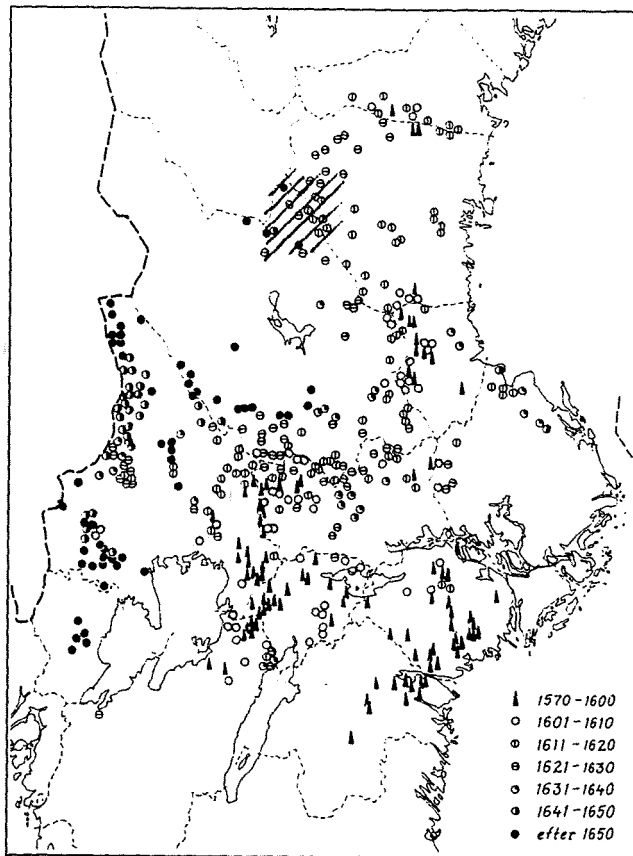
En del av de finnar som bosatte sig i Orsa finnmarker kan också ha kommit via Värmland och det starka fäste finnarna fått där. När finnbygden där började expandera stötte man på hinder i form av tätbefolkade trakter kring Dalälven som beboddes av svenska bönder. Dessutom var trycket från det framväxande bergsbruket som störst i dessa delar av landet. Däremot fanns gott om utrymme i de fria skogsmarkerna längre norrut i ovan nämnda gränstrakter, och en del trängda finnar drog sig då i ett steg dit upp (Broberg 1988).

Figur 1. Finskt hemman i svensk skog (Löw, K).

Finmarkens utbredning

Det är svårt att ge en exakt geografisk beskrivning av var Orsa finnmark är belägen. Området sträcker sig över flera landskapsgränser och i de fall där namnet finns utsatt på kartor är det oftast lite godtyckligt dittryckt utan några gränser angivna. Och kanske detta ger en träffande bild av hur det också förhöll sig: Finnarna rörde på sig i landskapet, och eftersom det var svårtillgängliga trakter där de svenska bönderna inte hade mycket att hämta blev de till en början i ganska stor utsträckning lämnade ifred, och man visste kanske inte alltid så noga exakt var de uppehöll sig eller vad de hade för sig. Finnarna hade heller inte samma tradition vad gällde utmärkande av ägo gränser som de svenska, mer stationära bönderna med sina avgränsade hemman (Stenman 1995). Så småningom när kolonisationen gått längre, så att både finnar och sockenfolk samsades om samma marker, var markanvändandet så sammanflätat att det ofta ansågs som dyrare och krångligare att avskilja finntorpen från svenskhemmanen än att fortsätta det gemensamma utnyttjandet av samma arealer (Gothe 1950). Gränserna var alltså förmodligen även i verkligheten ganska luddiga.

Figur 2. Rastermarkerat område visar ungefärlig utbredning av Orsa finnmark. Karta efter Broberg 1988.

Det finska svedjandet

Något av det mest utmärkande för skogsfinnarna är den tradition att svedja de förde med sig från Finland. Därmed inte sagt att svedjande inte förekommit tidigare i den

svenska historien, svedjebruket är tvärtom känt sedan urminnes tider i östra och norra Sverige. Det var dock aldrig den dominerande markanvändningen på samma sätt som för Savolaxarna (Tarkiainen 1990). Inte heller i andra delar av Finland tycks svedjandet ha upptagit en lika stor roll (Orrman 1995).

Svedjeformer

Det finns en rik terminologi för svedjande i det finska språket, men det är inte alltid lätt att utröna vad som avses (Orrman 1959). Lövskogssvedjande (kaski) och barrskogssvedjande (huhuhta) skulle kunna vara en grov indelning av de typer som förekom i Sverige. Lövskogssvedjande var den äldsta och mest primitiva svedjeformen, men det var först när metoder som gjorde det möjligt att svedja även barrskog och få god avkastning inom rimlig framtid utvecklats, som de stora orörda moränmarkerna med tidigare outnyttjad granskog kunde tas i besittning. Tidigare hade man varit tvungen att först omvandla barrskogen till lövskog innan det gick att utnyttja den för produktion av spannmål - en process som tog många år (Tarkiainen 1990).

Det fanns säkert oändligt många varianter av metoder för svedjande av barrskog, var och en utformad efter rådande klimat och andra yttre förhållanden (Bladh 1995). Bl.a finns metoder som medförde flera såväl bränningar som skördar, och med andra sädesslag (Orrman 1995). Ett exempel på hur en barrsvedja kunde utnyttjas är dock som följer: Träden på den blivande svedjan fälldes, eventuellt efter att ha ringbarkat de grövsta träden några år tidigare, och efter 1-2 år skedde bränningen. Rågen såddes sedan direkt i askan, och skördades följande år. Endast en skörd togs ut, och därefter användes marken för bete (Orrman 1995, Tarkiainen 1990). Omloppstiden för en svedjeyta låg någonstans runt 20-40 år. Vid det laget hade lövskog växt sig stor nog att kunna brännas på nytt som kaskisvedja.

Figur 3. Bränning av svedja i början av 1900-talet (Löw 1985).

Avkastning och arbetsinsatser

Svedning gjorde det möjligt att snabbare komma igång och få avkastning, jämfört med om man skulle ha brutit en helt ny åker, något som krävde en stor arbetsinsats och tog långt mer tid. Mycket mer kraft fordrades dock för själva brukandet av en svedja, jämfört med arbetet på en redan anlagd åker (Orrman 1995). Arbetet krävde stor organisation och mycket folk, och det var vanligt att de finska hemmansägarna hade s.k. hus- eller lösfinnar inneboende hos sig, som hjälpte till vid svedjandet. Man arbetade ofta i form av ett slags svedjelag, där man delade på avkastningen i proportion till arbetsinsats. Husfinnarna var alltså inte att jämföras med tjänstehjon, utan fungerade mer som en yrkesutövande kategori människor. Regeringen försökte emellertid sätta stopp för dessa lösdrivare, som for fram på skogen utan någon fast boning och tärde på resurserna utan att betala skatt, men att de var välbehövda visas av att de finska hemmansägarna struntade i förbudet att inhysa sådana "drefftefinnar" och hellre tog böterna för lagbrottet, än gjorde sig av med dem (Tarkiainen 1990).

Arbetet lönade sig också. Det var vanligt att skörden gav runt 20 ggr sådden, inte sällan uppemot 40 ggr, och enstaka noteringar om skördar som gav över hundrafalt har hittats. Detta kan jämföras med den genomsnittlige bondens åkerskördar på ca 5-8 ggr. Att avkastningen vida översteg den svenske bondens kan även utläsas ur tiondelängder från 1600-talet, där finnbyggderna betalade två och fyra gånger större tionden än centralbygdens hushåll. Det förefaller också som om svedjebbrukaren mer sällan än åkerbonden drabbades av missväxt, även om det hände ibland, med svåra tider som följd (Tarkiainen 1990). En tänkbar förklaring till detta är att finnarna oftast slog sig ner i höjdlägen, där frosten inte var lika svår.

Det var svedjerågen som gav den högsta avkastningen, och den såddes mycket glesare än vanligt åkerutsäde. Arbete sparades också på att man inte plöjde utan sådde kornen direkt i askan.

*Å rûgen sådd di stras di hadd släckt ut varmen. (...)
Å di jord int nô mä rôgen, sen di hadd sått en, ann än
di trôdd i enn, å han grodd bar dä kom regn."*

(Bladh 1995).

Svedjeförbud

När bruksepoken började blev skogen attraktiv för kolning, och finnarna inkräktade därmed på bergsbrukens intressen. I 1647 års skogsförordning utfärdades det första förbudet mot svedjande, och bland annat klargjordes att de finnar som ej kunde uppvisa nedsättningsbrev skulle avhysas och marken återgå till allmänningen. Tog dessa olovandes upp ny mark igen kunde de fängslas och husen brännas. Det var ord och inga visor! Ytterligare en faktor som ställde till det för skogsfinnarna var den ovan nämnda bristen på tydliga gränsmarkeringar. Ibland gällde svedjeförbuden nämligen bara kronomark, och hade då hemmanen varit riktigt ägomarkerade skulle de ha klarat sig bättre undan när de försökte försvara sina äganderätter till mark i konkurrens med framförallt bruksägarna. Ändå förefaller svedjandet, trots flera efterföljande förbud, ha pågått ända in på mitten av 1800-talet innan det ebbade ut (Stenman 1995).

Finnarna var mångsysslare

Det finska folket var mångsysslare och jakt och fiske utgjorde välkomna tillskott till hushållet. Dessutom tjänade man en del pengar på försäljning av hare och fågel. Dessa djur snarades och vissa gårdar kunde ha tusentals snaror ute samtidigt. Till de övriga villebråden hörde älg, som jagades genom hetsjakt, och vildren, som togs i fångstgrop. (Gothe 1950). Björnjakten var mytomspunnen och man använde sig över huvud taget mycket av besvärjelser och trolldom i vardagslivet för att få lyckade fångster eller skördar. I Finlands nationalepos Kalevala finns beskrivet hur troféer från björnjakten skulle hängas *“...upp i toppen av en furu, i ett hundrakvistigt tallträd.”* Ett sådant träd kan bevittnas på Björnskalleholmen i Fågelsjön belägen i Hamra kronopark, där kilarna som använts vid uppsättandet av björnskallarna fortfarande sägs kunna urskiljas.

Figur 4. Björnskalleholmen där finnarna hängde upp sina jakttroféer (Gothé 1950)

Att jakten var viktig avspeglas i finnarnas skicklighet i vapensmide. Järnet framställdes av myr- och sjömalm och förfärdigades i blästerugnar (Sjöström 1953).

Vad gäller brukandet av jorden var svedjerågen som sagt den helt dominerande grödan. År 1654, alltså ännu *efter* det att svedjeförbud utfärdats, betalades nära nog 100% av tiondet från finnbygderna i Hälsingland i råg, medan socknarna som helhet betalade övervägande del i korn och bara 19% i råg (Tarkiainen 1990). Korn värderades dock högt också av finnarna, och produktionen av densamma steg i takt med att finnarna blev mer etablerade och hade hunnit ta upp åkrar. Samtidigt minskade svedjandet i betydelse, kanske med åkerupptagandet som en bidragande orsak tillsammans med bergsbrukets framväxande. Ett annat exempel på en viktig gröda som följde med från moderlandet är rovan.

Boskapsskötseln var vid sidan av svedjebuket den dominerande näringen (Gothé 1950, Jonsson 1995). I Orsatrakterna anlade finnarna redan tidigt fäbodrar. För finnbygder i andra delar av Sverige var detta däremot ovanligt. Till slut medförde detta

dock att man kolliderade med de svenska bönderna, inte minst när finnarna började hålla "inackorderade" djur på markerna. Utrymmet var inte längre obegränsat, och regler och förbud uppstod snart (Gothe 1950).

Finsk kultur möter svensk

Levnadssättet skiljer sig som framgår åtskilligt mellan invånarna i de ursprungliga svenska bygderna och nybyggena från vårt grannland. Blev slitningarna stora?

Det finns många berättelser om mer eller mindre regelrätta "krig" på finnskogarna. Just i fallet Orsa finnmarker verkar det dock för det mesta ha gått fredligt till mellan svenskar och finnar, kanske på grund av att det fanns så gott om utrymme i de stora skogarna och att bergsbrukets idkande inte var så starkt knutet till dessa regioner. Medan svenskbygderna mestadels låg under högsta kustlinjen på de fruktbara sedimentjordarna och bara utnyttjade de magra moränmarkerna till bete och fodertäkt, satte de invandrande finnarna upp sina hemman på just sådana magra marker. Man var beroende av stora arealer för att kunna bedriva svedjeodling, och slog sig ner i trakter som låg utanför de svenska bygdernas markanvändning. Så småningom närmade sig finnarna emellertid även svensk-markerna, där de slog upp egna fäbodrar eller bosatte sig i närheten av de svenska fäbodarna, men ofta föregicks då utnyttjandet av den nya marken av regelrätta köp (Gothe 1950). När man i arkiven letat efter tvister hittade man i dessa bygder "*Inget <<finnkrig>>, inte ett enda mord*" enligt Gothe.

Grov osämja var nog vanligare med finnarna sinsemellan snarare än mellan finnar och svenskar. Man ville helst ha långt till närmsta granne och finnen betraktades väl kanske av svensken som något av en enstöring. En finne lär förgrymmad ha menat att han fått en granne på sin förstutrapp när han slagit sig ner fem kilometer ifrån hans hemman. (Bladh 1995). Fisket var en binäring som också föranledde en hel del dispyter. Talrika slagsmål och till och med dråp lär ha förekommit på finnskogarna av olika anledningar.

Men visst fanns det skillnader kulturerna emellan som, även om det inte föranledde direkt osämja, ändå gjorde att man såg på varandra med oförstående ögon och tog avstånd från varandra. Ännu så sent som vid detta sekelskifte beskriver Gunnar Andersson trakterna "*där än i dag tvenne folk med olika historia, vanor och ideal lefva invid hvarandra*". Vidare skriver han:

"Finnfolket ser med undran och oförstående de nya männen och den nya tiden, som arbetar och gnor, förbättrar och sliter, utan att nöden tvingar därtill. I gengäld se nykomlingarna också utan förstående på dessa >> lata finngubbar >>, som låta allting förfalla, sky ansträngningar, såvidt det ej gäller att ligga i skogen på tjufskytte eller vid skogssjön på fiske, som låta bli att arbeta, om ej vinsten är betydande och uppenbar, men som ändock med knappast doldt förakt se ned på dessa arbetets slafvar, som tränga sig in i deras skogar".

(Andersson 1904)

Svenskarna var dock inte sena att försöka dra nytta av de människor som kommit för att bosätta sig på vad bönderna betraktade som "sina" marker. Det finns belägg för hur socknar ålagt finnarna en tämligen hemmasnickrad skatt, då de tyckte att det var orättvist att dessa inte behövde skicka ut några soldater. Då finnarna beklagat sig för myndigheterna, fick de visserligen stöd därifrån, men bara på grund av att det var kronan som ansåg sig berättigad att ta ut skatterna. Man slet sålunda från alla håll i finnarna för att dra så mycket nytta av dessa som möjligt.

Hur mycket påverkade svedjefinnarna sin omgivning?

Det vore intressant att försöka göra sig en uppfattning om hur stora arealer den finska andelen av befolkningen påverkade genom sitt svedjebruk. En väg att gå för att åtminstone utföra ett tankeexperiment är via bevarade gamla skattelängder. Man kan där se hur mycket skatt i form av rågtionde som betalades till staten av bönderna. Då längderna från mitten av 1600-talet visar att tiondena från finnbygden nästan uteslutande betalades i form av råg, kan man anta att man vid denna tidpunkt levde av enbart svedjande och knappast hade några konventionella åkrar.

Jag vill här bolla lite med siffror från en sådan tiondelängd och koppla ihop dem med hur stora markarealer som kan tänkas ha gått åt för att uppnå dessa kvantiteter råg. Beräkningarna är högst ungefärliga och utan anspråk på att vara någon allmän sanning, men kittlar ändå fantasin till att fundera kring hur det kan ha sett ut i finnmarkens skogslandskap.

Enligt tiondelängder från år 1654 lämnade finnbygden i snitt 1,63 tunnor råg per skattebetalare i tionde (Tarkiainen 1990). För ett normalt tionde skulle det innebära att genomsnittsskörden det året var 16,3 tunnor råg per skattebetalande finne. Om en tunna skördad råg krävde en skogsyta på 0,5 - 1 tunnland (Tarkiainen 1990) skulle det innebära att arealen skogsmark som gick åt för denna rågproduktion låg någonstans mellan 8 och 16 tunnland. Vidare får man betänka att den vid varje tidpunkt besådda arealen endast utgjorde en liten del av den totala skogsareal som var påverkad av svedjande, eftersom man ofta bara tog ut en skörd och marken sedan användes till annat i cykler om kanske 20 - 40 år (Tarkiainen 1990). Om man räknar under förutsättningarna att endast en skörd togs ut och att omloppstiden var 30 år får man resultatet att en yta av totalt 240 och 480 tunnland (120 - 240 ha) skogsmark ständigt var påverkade av varje svedjefinne.

Det är svårt att få någon exakt uppfattning om hur många finnar som faktiskt bodde i finnmarken vid olika tillfällen. Socknar har nybildats, hemman och byar har överförts, och vissa historiska dokument saknas. Det finns dock uppgifter om befolkningen från endast ett par årtionden tidigare som säger att antalet vuxna finnar i Orsa socken år 1638 uppgick till 48 stycken, vilket för övrigt utgjorde 5% av Orsa sockens totala befolkning (Gothe 1950).

Den totala skogsmarksarealen som påverkades av alla finnar sammantaget i Orsa finnmark skulle i så fall ligga någonstans mellan 5 700 och 11 500 ha i runda tal. Hela

Orsa socken är 174 300 ha stort, vilket innebär att det finska svedjandet sålunda mycket väl direkt kan ha berört tre till sex procent av marken i Orsa socken. Observera att socknens storlek omfattar all mark, inte bara skogsmark. Om man bara räknar ut hur stor andel av skogsmarken som påverkades skulle alltså siffran bli högre. En annan faktor som också bidrar till att ytterligare höja denna siffra är det faktum att man säkert hela tiden röjde upp ny mark i tidigare orörd barrskog och inte bara återanvände de gamla svedjorna som bevuxits med löv efter 20 - 40 år.

Även om exemplet är långt ifrån någon felfri och bekräftad sanning, är det inte överdrivet att påstå att det var stora arealer som berördes. Harald Sjöström nämner i sin uppsats att "*de gamla urskogarnas ålder sammanfaller i stort sett med den tidigare finnbebyggelsen*". Med andra ord menar han att det förmodligen inte finns någon skog i Orsa finnmark som helt undgått finnarnas svedje-bränder.

Samtidigt som påverkan alltså förmodligen var mycket omfattande skedde brukandet av jorden ändå på ett småskaligt sätt och gav upphov till ett mosaikartat landskap med många successionsfaser hela tiden närvarande. Det väcker flera intressanta frågor ur naturvårdsperspektiv. Många av de arter som i dag befinner sig i mycket utsatta lägen är brandberoende, och bör under tider med mycket svedjande ha fört en betydligt enklare tillvaro.

Vilka spår finns kvar efter den finska kulturen i dag?

Ur historiskt perspektiv var det en relativt kort tidsperiod finnarna bebodde skogsmarkerna i Orsa finnmark. När man i dag går omkring i dessa skogar är det svårt att se några spår av det omfattande svedjande som en gång ägde rum, om man inte gräver sig ner i marken för att leta bevis för gamla bränder och odlingar i form av kolrester och pollen. Möjligen kan man kanske ana att något orsakat frånvaron av riktiga urskogar. Ändå kan man nog säga att finnarna på andra vis hann sätta djupa spår i dessa tracters bygdehistoria och traditioner. Inte minst vittnar alla finska namn på orter, berg och sjöar som lever kvar överallt i bygderna fortfarande om pionjärerna som slog sig ner i de djupa skogarna för en inte alltför avlägsen tid sedan. Och en härligt värmande sauna är ju ett annat trevligt minnesmärke vi kan tacka finnarna för...

Referenser

- Andersson, G. (1904). En månad i Hamra kronopark. STF årtidsskrift 1904: 297-318.
- Andersson, G. & Hesselman, H. (1907). Vegetation och flora i Hamra kronopark. Meddelanden från statens skogsvårdsanstalt. Stockholm.
- Bladh, G. (1995). Domboksmaterial från 1600-talet om finskt svedjebruk i Värmland. I: Larsson, Bo. (red.) Svedjebruk och röjningsbränning. Nordiska museet. Stockholm.
- Bladh, G. (1995). Finnskogens landskap och människor under fyra sekler. Forskningsrapport 95:11. GRF.
- Boëthius, G. (1950). Fornlämningar och forntida bebyggelse. I: Boëthius, J. (red.) Orsa en sockenbeskrivning, s.91-121. Nordisk rotogravyr. Stockholm.
- Broberg, R. (1988). Finsk invandring till mellersta Sverige. Dialekt och folkminnesarkivet. Uppsala.
- Forsslund, K.-E.. (1920) Med Dalälven från källorna till havet. Del I. Bok 3. Åhlens & Åkerlunds förlags AB. Stockholm.
- Gothe, R. (1950). Orsafinnarna. I: Boëthius, J. (red.) Orsa en sockenbeskrivning, s.481-542. Nordisk Rotogravyr. Stockholm.
- Gottlund, C. A.. (1931). Dagbok öfver dess Resor på Finnskogarne år 1817. Nordisk rotogravyr. Stockholm.
- Jonsson, I. (1995). Finnkolonisationen. Norrland under 1600-talet. I: Layton, I. (red.). Då, nu och sedan. Kungl. Skytteanska samfundets handlingar 44. Umeå univ. Umeå.
- Lööw, K. (1985) Svedjefinnar - om 1600-talets finska invandring i Gävleborgs län. Länsmuséet i Gävleborgs län. Gävle.
- Orrman, E. (1995). Svedjebruk på 1500-talets finska kungsgårdar. I: Larsson, B. (red.) Svedjebruk och röjningsbränning. Nordiska museet. Stockholm.
- Sjöström, H. (1953). Hamra revir och kronopark. NST 1953: 595-613.
- Stenman, L. (1995). Svedjefinnarnas rätt till land. I: Larsson, B. (red.) Svedjebruk och röjningsbränning. Nordiska museet. Stockholm.
- Tarkiainen, K. (1990). Finnarnas historia i Sverige 1; inflyttarna från Finland under det gemensamma rikets tid.

Omslagsbilden är hämtad ur Forsslund 1920